

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

30 april 2001

WETSONTWERP

tot wijziging van artikel 23, § 1, van de gemeentekieswet en artikel 11, § 1, van de provinciewet, inzake de naam van vrouwelijke kandidaten

WETSVOORSTEL

tot wijziging van artikel 116 van het algemeen kieswetboek, artikel 11 van de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen, en artikel 23 van de gemeentekieswet

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE BINNENLANDSE ZAKEN,
DE ALGEMENE ZAKEN EN HET OPENBAAR AMBT
UITGEBRACHT
DOOR DE HEER **Charles JANSSENS**

INHOUD

I. Inleidende uiteenzetting door de minister van Binnenlandse Zaken	3
II. Algemene bespreking	4
III. Artikelsgewijze bespreking en stemmingen	11
IV. Errata	12

Voorgaande documenten :

Doc 50 **0818/ (1999/2000)**:

001 : Ontwerp overgezonden door de Senaat.

002 : Verslag.

003 : Amendementen.

Doc 50 **0710/ (1999/2000)**:

001 : Wetsvoorstel van de heer Lano.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

30 avril 2001

PROJET DE LOI

modifiant l'article 23, § 1er, de la loi électorale communale et l'article 11, § 1er, de la loi électorale provinciale, en ce qui concerne le nom des femmes-candidates

PROPOSITION DE LOI

modifiant l'article 116 du Code électoral, l'article 11 de la loi du 19 octobre 1921 organique des élections provinciales et l'article 23 de la loi électorale communale

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE L'INTÉRIEUR, DES AFFAIRES GÉNÉRALES
ET DE LA FONCTION PUBLIQUE
PAR
M. **Charles JANSSENS**

SOMMAIRE

I. Exposé introductif du ministre de l'Intérieur	3
II. Discussion générale	4
III. Discussion des articles et votes	11
IV. Errata	12

Documents précédents :

Doc 50 **0818/ (1999/2000)**:

001 : Projet transmis par le Sénat.

002 : Rapport.

003 : Amendements.

Doc 50 **0710/ (1999/2000)**:

001 : Proposition de loi de M. Lano.

**Samenstelling van de commissie op datum van indiening van het verslag/
Composition de la commission à la date du dépôt du rapport :**
Voorzitter / Président : Paul Tant

A. — Vaste leden / Membres titulaires

VLD	Willy Cortois, Tony Smets, Marilou Van den Poel - Welkenhuysen.
CVP	Pieter De Crem, Paul Tant, Daniël Vanpoucke.
Agalev-Ecolo	Kristien Grauwels, Géraldine Pelzer-Salandra.
PS	André Frédéric, Charles Janssens.
PRL FDF MCC	Corinne De Permentier, Denis D'hondt.
Vlaams Blok	Filip De Man, Guido Tastenhoye.
SP	Jan Peeters.
PSC	Jean-Pierre Detremmerie.
VU&ID	Karel Van Hoorebeke.

B. — Plaatsvervangers / Membres suppléants

Filip Anthuenis, Jan Eeman, Bart Somers, Arnold Van Aperen.
Marcel Hendrickx, Joke Schauvliege, Jozef Van Eetvelt, Tony Van Parys.
Vincent Decroly, Gérard Gobert, Fauzaya Talhaoui.
José Canon, Jean Depreter, François Dufour.
Daniel Bacquelaine, Jacqueline Herzet, Philippe Seghin.
Koen Bultinck, Guy D'haeseleer, Jan Mortelmans.
Patrick Lansens, Ludwig Vandenhove.
Jacques Lefevre, André Smets.
Annemie Van de Casteele, Els Van Weert.

AGALEV-ECOLO	:	Anders gaan leven / Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
CVP	:	Christelijke Volkspartij
FN	:	Front National
PRL FDF MCC	:	Parti Réformateur libéral - Front démocratique francophone-Mouvement des Citoyens pour le Changement
PS	:	Parti socialiste
PSC	:	Parti social-chrétien
SP	:	Socialistische Partij
VLAAMS BLOK	:	Vlaams Blok
VLD	:	Vlaamse Liberalen en Democraten
VU&ID	:	Volksunie&ID21

<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties :</i>		<i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i>	
DOC 50 0000/000 :	Parlementair document van de 50e zittingsperiode + nummer en volgnummer	DOC 50 0000/000 :	Document parlementaire de la 50e législature, suivi du n° et du n° consécutif
QRVA :	Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA :	Questions et Réponses écrites
CRIV :	Integraal Verslag (op wit papier, bevat de bijlagen en het Beknopt Verslag, met kruisverwijzingen tussen Integraal en Beknopt Verslag)	CRIV :	Compte Rendu Intégral (sur papier blanc, avec annexes et CRA, avec renvois entre le CRI et le CRA)
CRIV :	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (op groen papier)	CRIV :	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (sur papier vert)
CRABV :	Beknopt Verslag (op blauw papier)	CRABV :	Compte Rendu Analytique (sur papier bleu)
PLEN :	Plenum (witte kaft)	PLEN :	Séance plénière (couverture blanche)
COM :	Commissievergadering (beige kaft)	COM :	Réunion de commission (couverture beige)

<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i> <i>Bestellingen :</i> <i>Natieplein 2</i> <i>1008 Brussel</i> <i>Tel. : 02/ 549 81 60</i> <i>Fax : 02/549 82 74</i> <i>www.deKamer.be</i> <i>e-mail : alg.zaken@deKamer.be</i>	<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i> <i>Commandes :</i> <i>Place de la Nation 2</i> <i>1008 Bruxelles</i> <i>Tél. : 02/ 549 81 60</i> <i>Fax : 02/549 82 74</i> <i>www.laChambre.be</i> <i>e-mail : aff.generales@laChambre.be</i>
--	---

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft onderhavig wetsontwerp, overgezonden door de Senaat, besproken tijdens haar vergaderingen op 19 december 2000 en op 18 april 2001.

Tijdens haar vergadering van 19 december 2000 heeft zij eenparig beslist om het voorliggend wetsontwerp evenals het wetsvoorstel tot wijziging van artikel 116 van het algemeen kieswetboek, artikel 11 van de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen en artikel 23 van de gemeentekieswet (DOC 50 0710/001) krachtens artikel 100bis.3 van het Reglement van de Kamer voor advies aan het Adviescomité voor de Maatschappelijke Emancipatie voor te leggen.

Op 13 maart 2001 heeft het Adviescomité zijn advies uitgebracht (DOC 50 0812/002).

I. — INLEIDENDE UITEENZETTING DOOR DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN

De heer Antoine Duquesne, minister van Binnenlandse Zaken stipt aan dat dit wetsontwerp voortvloeit uit een parlementair initiatief en is overgezonden door de Senaat, waar het op 13 juli laatstleden in plenaire vergadering werd goedgekeurd.

Het ontwerp beoogt twee doelstellingen, te weten:

– enerzijds de gehuwde vrouwelijke kandidaten in staat stellen de naam van hun echtgenoot of van hun overleden echtgenoot te vermelden op de akten van kandidaatstelling en dus op het stembiljet met het oog op de gemeenteraads- en provincieraadsverkiezingen, niet alleen voor hun meisjesnaam zoals de huidige wet bepaalt, maar ook na hun meisjesnaam;

– en anderzijds, de gescheiden vrouwelijke kandidaten, mits hun ex-echtgenoot daarin uitdrukkelijk toestemt via een onderhandse akte waarvan de handtekening gelegaliseerd werd, in staat te stellen op de akten van kandidaatstelling en op het stembiljet met het oog op diezelfde verkiezingen voor te komen onder de naam van hun ex-echtgenoot gevolgd van hun meisjesnaam, ofwel onder hun meisjesnaam, gevolgd van de naam van hun ex-echtgenoot.

De minister heeft geen principiële bezwaren tegen dat ontwerp en hij is het eens met de erin nagestreefde doelstellingen aangezien die beantwoorden aan een unanieme wens van het parlement en meer bepaald van de vrouwelijke parlementsleden.

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné ce projet de loi, transmis par le Sénat, au cours de ses réunions du 19 décembre 2000 et du 18 avril 2001.

Au cours de sa réunion du 19 décembre 2000, elle a décidé à l'unanimité, conformément à l'article 100bis.3 du Règlement de la Chambre, de demander l'avis du Comité d'avis pour l'émancipation sociale sur le projet de loi à l'examen ainsi que sur la proposition de loi modifiant l'article 116 du Code électoral, l'article 11 de la loi du 19 octobre 1921 organique des élections provinciales et l'article 23 de la loi électorale communale (DOC 50 0710/001).

Le Comité d'avis a rendu son avis le 13 mars 2001 (DOC 50 0812/002).

I. — EXPOSÉ INTRODUCTIF DU MINISTRE DE L'INTÉRIEUR

Monsieur Antoine Duquesne, ministre de l'Intérieur, stipule que le présent projet de loi procède d'une initiative parlementaire et est transmis par le Sénat où il a été adopté en séance plénière le 13 juillet dernier.

Il poursuit deux objectifs, à savoir:

– d'une part, permettre aux femmes candidates mariées ou veuves de faire figurer le nom de leur conjoint ou de leur conjoint décédé sur les actes de candidatures et donc sur le bulletin de vote en vue des élections communales et provinciales, non seulement avant leur nom de jeune fille comme le prévoit la loi dans son état actuel, mais aussi à la suite de leur nom de jeune fille;

– et d'autre part, autoriser les femmes candidates divorcées, moyennant l'accord explicite de leur ex-époux donné par acte sous seing privé dont la signature a été légalisée, à figurer sur les actes de candidatures et sur le bulletin de vote en prévision des mêmes élections, soit sous le nom de leur ex-conjoint suivi de leur nom de jeune fille, soit sous leur nom de jeune fille suivi du nom de leur ex-conjoint.

Le ministre n'a pas d'objection de principe à émettre à l'encontre du projet et se rallie aux objectifs qu'il poursuit dans la mesure où ceux-ci répondent à une aspiration unanime du Parlement et plus particulièrement des membres féminins au sein de celui-ci.

II. — ALGEMENE BESPREKING

A. Vergadering van 19 december 2000

a) Vragen en opmerkingen van de leden

Mevrouw Kristien Grauwels (AGALEV-ECOLO) is voorstander van het gebruik van de meisjesnaam. In het kader van onderhavig wetsontwerp suggereert zij de mogelijkheid om ook de man het recht te geven de naam van zijn (ex-)echtgenote te gebruiken.

De heer Filip De Man (VLAAMS BLOK) stelt dat onderhavig wetsontwerp teruggaat tot een conservatief paternalisme dat de vrouw ertoe brengt de naam van haar (ex-)echtgenoot te gebruiken.

Daarnaast stelt hij vast dat de ontworpen tekst twee nieuwe discriminaties in het leven roept.

Enerzijds zwijgt de tekst immers over maatregelen om de (ex-)echtgenoot over gelijkaardige mogelijkheden te laten beschikken.

Anderzijds zijn er geen voorzieningen gepland met betrekking tot homoseksuele koppels.

De heer Willy Cortois (VLD) vreest voor het ontstaan van een nieuwe discriminatie ingevolge het ontbreken van gelijkaardige voorzieningen voor samenwonenden.

Daarom stelt hij voor om onderhavig wetsontwerp – samen met het wetsvoorstel nr 50 0710/001 tot wijziging van artikel 116 van het algemeen kieswetboek, artikel 11 van de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen en artikel 23 van de gemeentekieswet – aan de commissie voor de Politieke Vernieuwing voor te leggen.

De heer Karel Van Hoorebeke (VU&ID) schaart zich achter de suggestie om ook voor mannen gelijkaardige maatregelen te voorzien.

Hij waarschuwt echter voor problemen inzake potentiële nieuwe discriminaties.

De spreker schaart zich derhalve achter de suggestie van de vorige spreker om onderhavig wetsontwerp aan de commissie voor de Politieke Vernieuwing voor te leggen.

De voorzitter, de heer Paul Tant (CVP), stelt eveneens vast dat de ontworpen tekst een nieuwe discriminatie tussen mannen en vrouwen in het leven roept.

II. — DISCUSSION GÉNÉRALE

A. Réunion du 19 décembre 2000

a) Questions et observations des membres

Mme Kristien Grauwels (Agalev-Ecolo) est favorable à l'utilisation du nom de jeune fille. Elle suggère, dans le cadre du projet de loi à l'examen, de faire en sorte que l'homme ait également le droit d'utiliser le nom de son (ex-)épouse.

M. Filip De Man (VLAAMS BLOK) estime que le projet de loi à l'examen en revient à un paternalisme conservateur qui incite la femme à utiliser le nom de son (ex-)mari.

Il constate en outre que la loi en projet crée deux nouvelles discriminations.

Premièrement, le texte ne prévoit aucune mesure visant à offrir les mêmes possibilités à l'(ex-)époux.

D'autre part, aucune mesure n'est prévue en ce qui concerne les couples homosexuels.

M. Willy Cortois (VLD) craint que l'absence de dispositions similaires à l'intention des cohabitants ne soit source d'une nouvelle discrimination.

Il propose dès lors de soumettre le projet de loi à l'examen – ainsi que la proposition de loi modifiant l'article 116 du Code électoral, l'article 11 de la loi du 19 octobre 1921 organique des élections provinciales et l'article 23 de la loi électorale communale (DOC 50 0710/001) – à la commission pour le Renouveau politique.

M. Karel Van Hoorebeke (VU&ID) fait sienne la proposition visant à prévoir des mesures analogues pour les hommes.

Il met toutefois en garde contre le risque de créer de nouvelles discriminations.

L'intervenant ne souscrit dès lors pas aux propos de l'intervenant précédent qui a suggéré de soumettre le projet à l'examen à la commission pour le Renouveau politique.

Le président, M. Tant (CVP) constate également que la loi en projet crée une nouvelle discrimination entre hommes et femmes.

Daarenboven vraagt hij zich af wat er dient te gebeuren indien de betrokken vrouwelijke kandidaat meer dan tweemaal gehuwd blijkt te zijn.

b) Antwoorden van de minister

De heer Antoine Duquesne, minister van Binnenlandse Zaken, wijst op de grote vernieuwing van voorliggend wetsontwerp die erin bestaat dat de naam van de echtgenoot ook na de ontbinding van het huwelijk kan gebruikt worden.

Verder vindt hij de suggestie om ook de (ex-)echtgenoot de naam van de vrouw te laten gebruiken interessant. Alhoewel dit aspect in het bestek van onderhavig wetsontwerp niet aan de orde is, verdient het ongetwijfeld enige intellectuele aandacht.

Vervolgens herinnert hij eraan dat de ontworpen tekst zijn oorsprong vindt in een parlementair initiatief dat op zijn beurt gestoeld is op een gekend gegeven, met name het huwelijk en de ontbinding ervan. Het samenwonen kan juridisch gezien niet gelijkgesteld worden met het huwelijk. Daarnaast bestaan er wellicht vergelijkbare situaties maar deze vallen buiten het beperkt gehouden werkveld van deze tekst.

B. Vergadering van 18 april 2001

Bespreking van het advies van het Adviescomité voor Maatschappelijke Emancipatie.(DOC 50 0812/002)

a) Uiteenzetting door mevrouw *Marie-Thérèse Coenen*, rapporteur over het advies.

Mevrouw Marie-Thérèse Coenen (Agalev-Ecolo) vestigt de aandacht erop dat het wetsontwerp aan vrouwelijke kandidaten die gescheiden zijn, de mogelijkheid wil geven om op de kieslijsten de naam van hun ex-echtgenoot te gebruiken op voorwaarde dat de ex-echtgenoot hiermee instemt. Het toegevoegde wetsvoorstel van de heer Lano gaat hier juist tegenin : het wil de bestaande mogelijkheid, waarbij vrouwelijke kandidaten hun naam kunnen laten voorafgaan door die van hun man of overleden echtgenoot, schrappen.

Tijdens de bespreking in het Adviescomité voor Maatschappelijke Emancipatie werd een grondige analyse gemaakt van het vraagstuk van de naamkeuze bij de uitbouw van een politieke loopbaan. Het zijn trouwens alleen vrouwen die met deze kwestie worden geconfronteerd, aangezien op dit ogenblik uitsluitend vrouwen beschikken over een keuzemogelijkheid. Na hun huwelijk kunnen vrouwen in plaats van hun meisjesnaam de naam van hun echtgenoot gebruiken of kunnen ze de naam van hun echtgenoot als tweede naam hanteren.

Il se demande en outre quel serait le régime applicable dans le cas d'une femme-candidate mariée plus de deux fois.

b) Réponses du ministre

M. Antoine Duquesne, ministre de l'Intérieur, souligne la grande innovation du projet de loi à l'examen que constitue la possibilité pour une femme-candidate de pouvoir utiliser le nom de son époux même après la dissolution de leur mariage.

Il trouve également intéressante la suggestion de laisser l'(ex-)époux utiliser lui aussi le nom de l'épouse. Bien que cet aspect déborde le cadre du projet de loi à l'examen, il mérite indéniablement que l'on y réfléchisse.

Il rappelle en outre que le texte à l'examen trouve son origine dans une initiative parlementaire, elle-même fondée sur une donnée connue, à savoir le mariage et sa dissolution. La cohabitation ne peut pas être juridiquement assimilée au mariage. Il existe en outre des situations qui sont peut-être comparables, mais celles-ci ne rentrent pas dans le champ d'application restreint du texte en projet.

B. Réunion du 18 avril 2001

Discussion de l'avis du Comité d'avis pour l'émancipation sociale. (DOC 50 0812/002)

a) Exposé de *Madame Marie-Thérèse Coenen*, rapporteuse.

Madame Marie-Thérèse Coenen (Agalev-Ecolo) attire l'attention sur le fait que le projet de la loi vise à permettre aux candidates divorcées d'utiliser le nom de leur ex-époux sur les listes électorales, moyennant l'accord de ce dernier. L'objectif poursuivi par la proposition de loi jointe de M. Lano est à l'opposé de celui visé par le projet de loi jointe. Cette proposition tend en effet à supprimer la possibilité qu'ont les candidates aux élections de faire précéder leur nom de celui de leur époux (décédé).

Au cours de la discussion au sein du Comité d'avis pour l'émancipation sociale, la question du choix du nom par la personne qui embrasse une carrière politique a fait l'objet d'une analyse approfondie. Ce sont d'ailleurs uniquement les femmes qui sont confrontées à cette question, étant donné qu'elles sont les seules à disposer d'une possibilité de choix. Après leur mariage, les femmes peuvent utiliser le nom de leur époux à la place de leur nom de jeune fille, ou bien le nom de leur époux comme deuxième nom. Il arrive donc que des femmes

Het komt dus voor dat vrouwen zich bij verkiezingen kandidaat stellen onder de naam van hun echtgenoot.

Het Adviescomité voor Maatschappelijke Emancipatie pleit ervoor dat deze keuzevrijheid zowel voor vrouwen als voor mannen zou gelden. Een man zou dus ook de gelegenheid moeten krijgen om de naam van zijn echtgenote te gebruiken.

In het kader van de emancipatie spoort het Adviescomité vrouwelijke kandidaten aan om steeds hun meisjesnaam te gebruiken. Ook bij de naamkeuze moet de individualisering voortaan de norm zijn.

Het Adviescomité heeft derhalve een negatieve beoordeling gegeven aan het door de Senaat overgezonden wetsontwerp, maar is ook niet onverdeeld gelukkig met het wetsvoorstel van de heer Lano.

De keuzemogelijkheid die op dit ogenblik alleen voor vrouwen geldt, zou in elk geval ook voor mannen moeten worden opengesteld.

Tijdens de bespreking binnen het Adviescomité kwamen twee tendensen tot uiting. Een aantal leden van het Adviescomité vond dat men rekening moest houden met de erfenis van het verleden en dat het door de Senaat overgezonden wetsontwerp een oplossing probeerde te bieden voor een reëel probleem waarmee een aantal vrouwelijke politici zijn geconfronteerd, terwijl een andere stroming binnen het comité principieel voorstander was van het wetsvoorstel van de heer Lano om vrouwelijke kandidaten steeds hun meisjesnaam te laten gebruiken. Bijgevolg kon er binnen het Adviescomité geen consensus worden bereikt over het advies, dat werd aangenomen met 5 stemmen tegen 3 en 1 onthouding.

b) Bespreking

De heer Charles Janssens (PS), rapporteur, meent dat emancipatie er juist in bestaat aan de vrouwen een keuzemogelijkheid te bieden. Vrouwelijke kandidaten moeten zelf kunnen uitmaken onder welke naam ze willen opkomen: hun meisjesnaam, de naam van hun man, de naam van hun overleden echtgenoot of de naam van hun ex-echtgenoot als deze laatste daarmee instemt.

En aangezien men emancipatorische maatregelen niet alleen voor vrouwen moet uitwerken, zou deze keuzevrijheid ook moeten gelden voor mannen. Een grotere vrijheid bij de naamkeuze is voor niemand nadelig.

Mevrouw Kristien Grauwels (Agalev-Ecolo) pleit ervoor dat vrouwen op de kieslijsten hun meisjesnaam gebruiken. Artikel 3 A) van het wetsontwerp tot wijziging van artikel 23, §1, van de gemeentekieswet en artikel 11, §1, van de provinciekieswet, inzake de naam van vrouwelijke kandidaten houdt zelfs geen verplichting in

se portent candidates aux élections sous le nom de leur époux.

Le Comité d'avis pour l'émancipation sociale recommande que cette liberté de choix soit offerte à la fois aux femmes et aux hommes. Un homme devrait donc également avoir la possibilité d'utiliser le nom de son épouse.

Dans le cadre de l'émancipation, le Comité d'avis incite les candidates à toujours utiliser leur nom de jeune fille. L'individualisation doit désormais être la norme également en ce qui concerne le choix du nom.

Le Comité d'avis a dès lors émis un avis négatif sur le projet de loi transmis par le Sénat, mais n'est pas non plus pleinement satisfait de la proposition de loi de M. Lano.

La liberté de choix qui est actuellement réservée aux femmes devrait également être offerte aux hommes.

Deux tendances sont apparues à la faveur de la discussion au sein du Comité. Un certain nombre de membres du Comité d'avis ont estimé qu'il convenait de tenir compte de l'héritage du passé et que le projet de loi transmis par le Sénat tentait de résoudre un problème réel auquel un certain nombre de femmes politiques doivent faire face, tandis que d'autres membres se sont déclarés favorables, sur le principe, à la proposition de loi de M. Lano, aux termes de laquelle les femmes doivent toujours utiliser leur nom de jeune fille. L'avis émis par le Comité d'avis n'a donc pu faire l'objet d'un consensus et a été adopté par 5 voix contre 3 et une abstention.

b) Discussion

M. Charles Janssens (PS), rapporteur, estime que l'émancipation consiste précisément à offrir la possibilité de choix aux femmes. Les candidates doivent pouvoir décider elles-mêmes sous quel nom elles souhaitent se présenter: leur nom de jeune fille, le nom de leur époux, le nom de leur époux décédé ou le nom de leur ex-époux, pourvu que celui-ci y consente. Les mesures d'émancipation ne devant pas être prises au seul profit des femmes, cette liberté de choix devrait également être offerte aux hommes. Personne ne sera lésé par une plus grande liberté quant au choix du nom.

Mme Kristien Grauwels (Agalev-Ecolo) recommande que les femmes utilisent leur nom de jeunes fille sur les listes électorales. Conformément à l'article 3, A), du projet de loi modifiant l'article 23, § 1er, de la loi électorale communale et l'article 11, § 1er, de la loi électorale provinciale, en ce qui concerne le nom des femmes-candi-

om de meisjesnaam vooraf te laten gaan aan de naam van de echtgenoot. Het creëren van een keuze-mogelijkheid, waarbij vrouwelijke kandidaten de naam van hun echtgenoot kunnen laten voorafgaan aan of laten volgen op hun meisjesnaam, is nefast.

De spreekster is dan ook gewonnen voor het wetsvoorstel van de heer Lano dat gebaseerd is op het principe dat vrouwen onder hun eigen naam een politieke loopbaan moeten uitbouwen. Voor vrouwen die nu reeds onder de naam van hun echtgenoot bekend zijn in de politiek, zou er wel een overgangsregeling moeten worden uitgewerkt.

Artikel 3 B) dat de mogelijkheid creëert voor gescheiden vrouwen om de naam van hun ex-echtgenoot te gebruiken, zal nieuwe discriminaties tussen vrouwen onderling in het leven roepen. Sommige ex-echtgenoten zullen immers hun instemming verlenen, maar anderen zullen dit weigeren.

Als voorstander van een gelijke berechtiging tussen mannen en vrouwen wijst de spreekster erop dat ook de mannen door deze nieuwe regelgeving worden gediscrimineerd.

Mevrouw Jacqueline Herzet (PRL FDF MCC) en mevrouw Marie-Thérèse Coenen (Agalev-Ecolo) dienen amendementen nrs. 1 tot en met 5 in.

De indieners willen ervoor zorgen dat voor zowel mannen als vrouwen dezelfde bepalingen gelden. Daarom moeten ook mannelijke kandidaten de kans krijgen om hun naam te laten voorafgaan of volgen door de naam van hun huwelijkspartner of overleden huwelijkspartner. Deze mogelijkheid moet dan ook gelden voor gescheiden mannelijke kandidaten, als hun ex-huwelijkspartner daarmee instemt. Ter wille van de samenhang zouden bovendien niet alleen de gemeentekieswet en de provinciewet, maar ook het Kieswetboek gewijzigd moeten worden.

De minister van Binnenlandse Zaken vestigt de aandacht erop dat een parlementair initiatief van de senatoren Magdeleine Willame-Boonen en Iris Van Riet aan de basis ligt van dit wetsontwerp. Het oorspronkelijke wetsvoorstel had een beperkte draagwijdte. In essentie kwam het erop neer dat men aan vrouwen de mogelijkheid wou bieden zich kandidaat te stellen onder de naam waaronder ze het meest bekend waren. De minister was het volledig eens met de beperkte doelstellingen van het oorspronkelijke wetsvoorstel, waarbij slechts een aantal lichte wijzigingen aan de kieswetgeving moesten worden aangebracht.

dates, les femmes ne sont même pas tenues de faire précéder leur nom de jeune fille par le nom de leur époux. Il est néfaste de créer une possibilité de choix permettant aux candidates de faire précéder ou de faire suivre leur nom de jeune fille par le nom de leur époux.

L'intervenante est dès lors favorable à la proposition de loi de M. Lano, qui est fondée sur le principe selon lequel les femmes doivent bâtir une carrière politique sous leur propre nom. Il faudrait élaborer un régime transitoire pour les femmes qui sont d'ores et déjà connues en politique sous le nom de leur époux.

L'article 3 B, qui crée la possibilité, pour les femmes divorcées, d'utiliser le nom de leur ex-époux, établira de nouvelles discriminations entre femmes. Certains ex-époux donneront en effet leur accord, tandis que d'autres refuseront de le donner.

L'intervenante fait observer, en tant que partisane de l'égalité des droits entre hommes et femmes, que cette nouvelle réglementation sera également discriminatoire vis-à-vis des hommes.

Mme Jacqueline Herzet (PRL FDF MCC) et Mme Marie-Thérèse Coenen (Agalev-Ecolo) présentent les amendements n°s 1 à 5.

Les auteurs de ces amendements souhaitent que les mêmes dispositions s'appliquent à tous les candidats, hommes et femmes. Il s'indique dès lors que les candidats masculins peuvent également faire précéder ou suivre leur nom de celui de leur épouse ou de leur épouse décédée. Cette possibilité doit également être offerte aux candidats masculins divorcés, moyennant l'accord de leur ex-épouse. Mais un souci de cohérence, il conviendrait par ailleurs de ne pas se limiter aux lois électorales communale et provinciale, mais de modifier également le Code électoral.

Le ministre de l'Intérieur souligne que c'est une initiative parlementaire des sénatrices Magdeleine-Boonen et Iris Van Riet qui est à l'origine du projet de loi à l'examen. La proposition de loi initiale avait une portée limitée. Elle avait essentiellement pour objectif de permettre aux femmes de se porter candidates sous le nom sous lequel elles étaient les plus connues. Le ministre souscrivait entièrement aux objectifs limités de la proposition de loi initiale, qui n'apportait qu'une série de modifications légères à la législation électorale.

Ondertussen zijn er evenwel andere elementen ter sprake gebracht. Het advies dat werd uitgebracht door het Adviescomité voor Maatschappelijke Emancipatie gaat veel verder dan het regelen van een praktisch electoraal probleem. In het advies wordt ervoor gepleit dat vrouwen in officiële documenten voortaan alleen hun meisjesnaam gebruiken. Hiermee opent men een debat over een fundamenteel vraagstuk van de burgerlijke stand. Bovendien vindt het Adviescomité dat de bestaande keuzemogelijkheid voor vrouwen om de naam van hun echtgenoot te gebruiken ook opengesteld moet worden voor mannen.

De minister is het eens met de suggestie van de heer Charles Janssens dat het beter is om een keuzemogelijkheid te creëren dan om een verplichting op te leggen.

Wil men fundamentele veranderingen aanbrengen aan de bestaande regelgeving op het vlak van de burgerlijke stand, dan moet er eerst een grondig debat worden gevoerd. Het kan niet dat de wetgever via perifere wetgeving essentiële wijzigingen aanbrengt aan de grondslagen van de burgerlijke stand. Deze materie valt trouwens onder de bevoegdheid van de Commissie voor de Justitie. Deze belangrijke aangelegenheid moet in elk geval coherent en rigoureus aangepakt worden. Een onsamenhangende aanpak van dit vraagstuk zou op maatschappelijk vlak heel wat verwarring kunnen veroorzaken. De minister stelt dan ook voor om niet overhaast tewerk te gaan en vooraf een bijkomend advies in te winnen van de Commissie voor de Justitie.

Mevrouw Jacqueline Herzet (PRL FDF MCC) wenst geen advies te vragen aan de Commissie voor de Justitie om verder uitstel te vermijden.

Het wetsontwerp regelt een reëel probleem : wie deelneemt aan verkiezingen, doet dit met de bedoeling te worden verkozen. Het is dus ook volstrekt legitiem dat vrouwelijke kandidaten de naam wensen te gebruiken onder dewelke ze het meest bekend zijn.

De heer Charles Janssens (PS), rapporteur, sluit zich hierbij aan. Vrouwen kunnen evenwel nog andere redenen hebben om de naam van hun echtgenoot te gebruiken. Er zijn vrouwen die de politieke taak van hun overleden echtgenoot wensen voor te zetten. Het gebruik van de naam van de overleden echtgenoot heeft dan ook een grote symbolische waarde.

Andere vrouwelijke kandidaten willen wegens persoonlijke redenen niet opkomen onder de naam van hun vader.

Wie de naamkeuze uit emancipatorische overwegingen wenst te beperken, begaat een fundamentele vergissing. De keuzevrijheid moet veeleer bevorderd worden.

Dans l'intervalle, d'autres éléments ont cependant été mis sur le tapis. L'avis émis par le Comité d'avis pour l'émancipation sociale ne se borne pas, tant s'en faut, à régler un problème électoral d'ordre pratique. Dans cet avis, il est plaidé pour que les femmes utilisent dorénavant uniquement leur nom de jeune fille dans des documents officiels. On ouvre là un débat sur une question fondamentale de l'état civil. Le Comité d'avis estime en outre qu'il faut étendre aux hommes la possibilité qui existe, pour les femmes, d'utiliser le nom de leur conjoint.

Le ministre souscrit à la suggestion de M. Charles Janssens selon laquelle il est préférable de créer une possibilité de choix que d'instaurer une obligation.

Si l'on veut apporter des modifications fondamentales à la réglementation actuelle relative à l'état civil, il faut d'abord organiser un débat de fond. Le législateur ne saurait apporter des modifications essentielles aux fondements de l'état civil par le biais d'une législation périphérique. Cette matière relève d'ailleurs de la compétence de la commission de la Justice. Cette question importante doit en tout cas être abordée de manière cohérente et rigoureuse. Toute incohérence en la matière pourrait en effet susciter une grande confusion parmi la population. Le ministre propose dès lors de se garder de toute précipitation et de demander au préalable un avis supplémentaire à la commission de la Justice.

Mme Jacqueline Herzet (PRL FDF MCC) estime qu'il serait préférable de ne pas demander l'avis de la Commission de la Justice, demande qui aurait pour effet de retarder à nouveau l'adaptation du projet à l'examen.

Le projet de loi règle un réel problème : celui qui participe aux élections le fait dans le but d'être élu. Il est donc parfaitement légitime que certaines candidates souhaitent utiliser le nom sous lequel elles sont plus connues.

M. Charles Janssens (PS), rapporteur, partage cet avis. Les femmes peuvent toutefois avoir encore d'autres raisons pour utiliser le nom de leur époux. Certaines femmes qui souhaitent poursuivre l'action politique de leur mari. L'utilisation du nom du mari décédé a dès lors une grande valeur symbolique.

D'autres candidates, pour des raisons personnelles, ne veulent pas se présenter sous le nom de leur père.

Ceux qui souhaitent limiter le choix du nom pour des raisons d'émancipation commettent une erreur fondamentale. Il faut plutôt promouvoir la liberté de choix.

Overigens, kunnen personen die een samenlevingscontract hebben gesloten ook gebruik maken van de naam van hun partner?

Mevrouw Marie-Thérèse Coenen (Agalev-Ecolo) vestigt de aandacht erop dat het patriarchale denken een diepgaande invloed heeft gehad op onze samenleving. Door allerlei historische en sociologische omstandigheden was het dan ook de gewoonte dat een vrouw die huwde bijna altijd de naam van haar man gebruikte.

In de hedendaagse maatschappij wordt het gebruik van de meisjesnaam duidelijk bevorderd door de tendens om te komen tot een individualisering van allerlei rechten, bijvoorbeeld in de sector van de sociale zekerheid.

Het wetsontwerp dat nu ter bespreking voorligt, beperkt zich tot het creëren van een oplossing voor een punctueel electoraal probleem.

De spreker is het eens met de minister dat meer fundamentele ingrepen op het vlak van de naamkeuze een grondige voorbereiding vereisen.

Voorzitter Paul Tant (CVP) is eveneens van oordeel dat vrouwen het best onder hun eigen naam deelnemen aan verkiezingen. Het gebruik van de naam van de ex-echtgenoot kan bovendien tot problemen leiden in geval van opeenvolgende echtscheidingen.

De spreker betwijfelt ook of het nodig is de wetgeving aan te passen. De sociologische tendens is dat steeds meer vrouwen ervoor kiezen hun meisjesnaam te gebruiken. De tradities uit het verleden zullen vanzelf uitdoven.

De voorzitter deelt ook de bezorgdheid van de minister in verband met de coherentie van de wetgeving en suggereert dat er een bijkomend advies wordt gevraagd aan de Commissie voor de Justitie.

De heer Denis D'hondt (PRL FDF MCC), die hierin wordt bijgetreden door *mevrouw Jacqueline Herzet*, vindt dat men op basis van dit wetsontwerp niet mag proberen om de keuzevrijheid in te perken. Hij stelt voor om de bespreking te beperken tot het door de Senaat overgezonden wetsontwerp en tegelijkertijd het advies te vragen van de Commissie voor de Justitie over de principiële kwesties inzake de burgerlijke stand.

Mevrouw Marie-Thérèse Coenen (AGALEV-ECOLO) merkt op dat er nog andere wetsvoorstellen ter bespreking voorliggen die betrekking hebben op de naamkeuze. Het debat over de burgerlijke stand zou ook in het raam van die bespreking gevoerd kunnen worden.

La question se pose par ailleurs de savoir si les personnes qui ont conclu un contrat de vie commune peuvent également utiliser le nom de leur partenaire.

Mme Marie-Thérèse Coenen (Agalev-Ecolo) souligne que la pensée patriarcale a considérablement influencé notre modèle sociétal. Pour toute une série de raisons historiques et sociologiques, il était dès lors d'usage que la femme qui se mariait prenne presque toujours le nom de son mari.

Dans la société actuelle, l'usage du nom de jeune fille a nettement progressé par suite de la tendance à l'individualisation de droits de toutes natures, par exemple, dans le secteur de la sécurité sociale.

Le projet de loi à l'examen se borne à élaborer une solution pour un problème ponctuel de nature électorale.

À l'instar du ministre, l'intervenante estime qu'une modification plus fondamentale en matière de choix du nom nécessiterait une préparation approfondie.

M. Paul Tant (CVP), président, estime, lui aussi, qu'il est préférable que les femmes participent aux élections sous leur propre nom. L'utilisation du nom de l'ex-époux peut en outre poser problème en cas de divorces successifs.

L'intervenant doute également de la nécessité d'adapter la législation. Sur le plan sociologique, on constate qu'un nombre de plus en plus grand de femmes ont tendance à utiliser leur nom de jeune fille. Les traditions héritées du passé se perdront spontanément.

Le président partage également le souci de cohérence de la législation exprimé par le ministre et suggère qu'un avis complémentaire soit demandé à la commission de la Justice.

M. Denis D'hondt (PRL FDF MCC), rejoint par *Mme Jacqueline Herzet*, estime que le projet de loi à l'examen ne doit pas être utilisé pour tenter de restreindre la liberté de choix. Il propose de limiter la discussion au projet de loi transmis par le Sénat et de demander parallèlement l'avis de la commission de la Justice sur les questions de principe relatives à l'état civil.

Mme Marie-Thérèse Coenen (Agalev-Ecolo) fait observer que deux autres propositions de loi concernant le choix du nom sont actuellement à l'examen. Le débat sur l'état civil pourrait également être mené dans le cadre de cet examen.

Mevrouw Jacqueline Herzet (PRL FDF MCC) deelt mee dat zij de amendementen nrs. 1 tot en met 5 intrekt. De bespreking kan zich dan uitsluitend toespitsen op het wetsontwerp zoals het werd overgezonden door de Senaat.

Voorzitter Paul Tant (CVP) stelt vast dat binnen de commissie overeenstemming is bereikt om over onderhavig wetsontwerp geen advies te vragen aan de Commissie voor de Justitie.

III. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING EN STEMMINGEN

Artikel 1

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt. Het wordt eenparig aangenomen.

Art. 2

De voorzitter, de heer Paul Tant (CVP), stelt voor om – bij wijze van technische verbetering – de woorden «vijfde lid» te vervangen door «vierde lid» en in de Nederlandse tekst de woorden «gewijzigd door » te vervangen door «gewijzigd bij».

De heer Antoine Duquesne, minister van Binnenlandse Zaken, heeft geen enkel bezwaar tegen de voorgestelde technische aanpassingen.

Het aldus verbeterde artikel 2 wordt aangenomen met 7 stemmen tegen 1 en 3 onthoudingen.

Art. 3

De voorzitter, de heer Paul Tant (CVP), stelt een volgende technische verbetering voor.

Bovendien moet in de Franse tekst de datum worden verbeterd, «19 oktober» in plaats van «9 oktober».

Het aldus verbeterde artikel 3 wordt aangenomen met 6 stemmen tegen 1 en 4 onthoudingen.

Het gehele wetsontwerp wordt aangenomen met 6 tegen 1 stem en 4 onthoudingen.

Bijgevolg vervalt het toegevoegde wetsvoorstel (DOC 50 0710/001).

De rapporteur,

Charles JANSSENS

De voorzitter,

Paul TANT

Mme Jacqueline Herzet (PRL FDF MCC) indique qu'elle retire les amendements n°s 1 à 5, de manière que la discussion puisse se focaliser sur le projet de loi tel qu'il a été transmis par le Sénat.

M. Paul Tant (CVP), président, constate que les membres de la commission se sont accordés pour ne pas demander l'avis de la commission de la Justice sur le projet de loi à l'examen.

III. — DISCUSSION DES ARTICLES ET VOTES

Article 1er

Cet article ne donne lieu à aucune observation et est adopté à l'unanimité.

Art. 2

M. Paul Tant (CVP), président, propose deux corrections techniques consistant à remplacer les mots «alinéa 5 » par les mots «alinéa 4 » et, dans le texte néerlandais, les mots « *gewijzigd door* » par les mots « *gewijzigd bij* ».

M. Antoine Duquesne, ministre de l'Intérieur, ne voit aucune objection aux corrections techniques proposées.

L'article 2, ainsi corrigé, est adopté par 7 voix contre une et 3 abstentions.

Art. 3

M. Paul Tant (CVP), président, propose une autre correction technique.

Il s'indique par ailleurs de corriger la date dans le texte français et de remplacer les mots «9 octobre» par les mots «19 octobre».

L'article 3, ainsi corrigé, est adopté par 6 voix contre une et 4 abstentions.

L'ensemble du projet de loi est adopté par 6 voix contre une et 4 abstentions.

La proposition de loi jointe (DOC 0710/001) devient dès lors sans objet.

Le rapporteur,

Charles JANSSENS

Le président,

Paul TANT

IV. — ERRATA**Art. 2**

1. In artikel 2, eerste lid, leze men «vierde lid», in plaats van «vijfde lid».

2. In artikel 2, eerste lid, leze men «gewijzigd bij» in plaats van «gewijzigd door».

Art. 3

1. In artikel 3, eerste lid, leze men «gewijzigd bij» in plaats van «gewijzigd door».

2. In artikel 3, eerste lid, van de Franse tekst leze men «19 octobre» in plaats van «9 octobre»

IV. — ERRATA**Art. 2**

1. À l'article 2, alinéa 1, lire «alinéa 4» au lieu de «alinéa 5».

2. À l'article 2, alinéa 1er, du texte néerlandais, lire «gewijzigd bij» au lieu de «gewijzigd door».

Art. 3

1. À l'article 3, alinéa 1er, du texte néerlandais, lire «gewijzigd bij» au lieu de «gewijzigd door».

2. À l'article 3, alinéa 1er, lire «19 octobre» au lieu de «9 octobre».